LIBRIS | We know books

Evgheni Vodolazkin

Laur

Roman neistoric

Traducere din rusă și note de
ADRIANA LICIU

HUMANITAS fiction

LIBRIS | We know books

Ā

El a apărut pe lume în satul Rukina, lângă mânăstirea Sfântul Kiril. Asta s-a petrecut la 8 mai 6948 de la Facerea lumii, anul 1440 de la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în ziua pomenirii lui Arsenie cel Mare. Şapte zile după aceea a fost botezat cu numele lui Arsenie. În aceste şapte zile, mama lui nu a mâncat carne, ca să îl pregătească pe nou-născut pentru prima împărtăşanie. Patruzeci de zile după naştere, ea nu s-a dus la biserică şi a aşteptat să i se cureţe carnea. Când carnea ei s-a curăţat, s-a dus la slujba din zorii zilei. Lăsându-se să cadă la pământ în pridvor, a rămas aşa câteva ceasuri şi a implorat pentru pruncul ei un singur lucru: viaţă. Arseni era al treilea copil al ei. Cei născuţi înaintea lui nu trecuseră de primul an.

Arseni a trecut. Pe 8 mai 1441, la mânăstirea Sfântul Kiril de Belozersk, familia a făcut o slujbă de mulţumire. Sărutând după slujbă moaştele preacuviosului Kiril, Arseni şi părinţii lui au plecat acasă, iar Hristofor, bunicul lui, a rămas la mânăstire. În ziua următoare se împlinea cel de-al şaptezecilea an al vieţii sale, şi el hotărâse să îl întrebe pe stareţul Nikandru ce să facă mai departe.

În principiu, a răspuns stareţul, nu am ce să-ţi spun. Doară: trăieşte, prietine, cât mai aproape de cimitir. Eşti atâta de lung, că o să fie anevoios să te ducă acolo. Şi, în general: trăieşte singur.

Aşa a spus stareţul Nikandru.

LIBRIS We know books

Și Hristofor s-a mutat lângă un cimitir din împrejurimi. La ceva depărtare de slobozia Rukina, chiar lângă gardul cimitirului, a găsit o izbă pustie. Stăpânii ei nu supraviețuiseră ultimei molime. Erau anii în care casele deveniseră mai mari decât oamenii. În izba făcută temeinic, cu loc berechet, dar fără moștenitori, nu se hotărâse nimeni să se mute. Cu atât mai mult cu cât se afla lângă cimitirul plin de morți de ciumă. Dar Hristofor s-a hotărât.

S-a spus că, încă de pe-atunci, el și-a imaginat absolut clar care avea să fie soarta acestui loc. Că, pesemne, chiar în vremurile acelea îndepărtate, el a știut că pe locul izbei lui avea să se ridice în anul 1495 biserica cimitirului. Biserica a fost ridicată în semn de recunoștință pentru deznodământul fericit al anului 1492, la șapte mii de ani de la Facerea lumii. Și deși așteptatul sfârșit al lumii nu s-a produs în acel an, tizul lui Hristofor, în chip neașteptat pentru sine și pentru ceilalți, a descoperit America (atunci nu s-a dat atenție acestui lucru).

În anul 1609, biserica a fost distrusă de polonezi. Cimitirul a intrat în paragină și pe locul lui a crescut o pădure de pini. Cu cei ce culegeau ciuperci intrau în vorbă năluci. În anul 1817 cumpără pădurea, pentru a produce cherestea, negustorul Kozlov. După doi ani, pe locul eliberat se construiește un spital pentru săraci. Exact după o sută de ani, în clădirea spitalului intră CEKA[1] districtuală. În concordanță cu destinația inițială a terenului, instituția organizează pe el înmormântări în masă. În anul 1942, pilotul neamț Heinrich von Einsiedel, nimerind cu precizie, șterge clădirea de pe fața pământului. În anul 1947, terenul este reamenajat ca poligon militar și este alocat brigăzii a 7-a „K.E. Voroșilov", decorată cu ordinul „Steagul Roșu". Din anul 1991, pământul aparține gospodăriei legumicole „Nopți albe". Odată cu cartofii, membrii gospodăriei scot numeroase oase și proiectile, dar nu se grăbesc să se plângă consiliului local. Ei știu că, oricum, nimeni nu le va pune la dispoziție alt teren.

1 Comisia extraordinară pe întreaga Rusie pentru combaterea contrarevoluției și a sabotajului, înființată în 1917 de Lenin.

Păi, pe pământul ăsta ne-a fost dat nouă să trăim, spun ei.

Această previziune amănunțită i-a indicat lui Hristofor faptul că, atât cât va trăi el, pământul va rămâne neatins, iar casa aleasă de el va rămâne întreagă cincizeci și patru de ani. Hristofor a înțeles că, pentru o țară cu o istorie furtunoasă, cincizeci și patru de ani nu înseamnă puțin.

Casa aceasta avea cinci pereți: pe lângă cei patru pereți exteriori, izba mai avea un al cincilea, interior. Despărțind izba, el forma două odăi: una caldă (cu cuptor) și una rece.

După ce a intrat în casă, Hristofor s-a uitat cu băgare de seamă dacă nu sunt goluri între bârne și a întins din nou pe ferestre bășica de bou. A luat boabe de fasole și boabe de ienupăr și le-a amestecat cu așchii de ienupăr și cu tămâie. A adăugat frunze de stejar și frunze de rută. Le-a pisat mărunt, le-a pus pe jar și timp de o zi s-a ocupat cu afumatul.

Hristofor știa că molima, cu timpul, iese singură din izbe, dar nu a socotit de prisos această măsură de prevedere. Se temea pentru ai săi, care puteau să vină ca să-l vadă. Se temea și pentru cei pe care îi trata, fiindcă veneau la el tot timpul. Hristofor era tămăduitor cu ierburi, și veneau la el tot felul de oameni.

Veneau cei chinuiți de tuse. Le dădea grâu măcinat și făină de orz, pe care le amesteca cu miere. Uneori le dădea alac fiert, fiindcă alacul scoate umezeala din plămâni. După cum era felul tusei, putea să dea supă de mazăre sau apă în care fiersese nap turcesc. Hristofor deosebea tusea după cum suna. Dacă tusea era spartă și nu se arăta clar, Hristofor își lipea urechea de pieptul bolnavului și îi asculta îndelung respirația.

Veneau ca să scape de negi. Acestora, Hristofor le poruncea să își pună pe negi ceapă sfărâmată cu sare. Sau să îi ungă cu găinat de vrabie frecat cu salivă. Dar cel mai bun remediu i se păreau a fi semințele de albăstrele, pisate și presărate pe negi. Semințele de albăstrele trăgeau rădăcina din negi și ei nu mai creșteau în locul cu pricina.

Ajuta Hristofor și în cele ale patului. Pe cei care veneau pentru asta îi cunoștea imediat – după cum intrau și șovăiau în prag. Privirea lor tragică și vinovată îi stârnea lui Hristofor râsul, dar el nu lăsa să se vadă. Trecând direct la subiect, tămăduitorul cu

LIBRIS | We know books

ierburi îi îndemna pe oaspeți să-și dea jos pantalonii, și oaspeții se supuneau fără să crâcnească. Uneori îi trimitea să se spele în încăperea de-alături, sfătuindu-i să dea mare atenție prepuțului. El era convins că regulile de igienă personală trebuie respectate și în Evul Mediu. Îl irita să audă cum apa din căuș curge întretăiat în hârdăul de lemn.

Ce zici de aista, însemna el mânios pe o bucată de coajă de mesteacăn. Și cum i-or lăsa femeile la ele pe așa unii? Te-apucă groaza.

Dacă membrul de taină nu avea vătămări evidente, Hristofor întreba despre problemă cu de-amănuntul. Nu se temeau să îi spună, fiindcă știau: el nu era guraliv. În lipsa erecției, Hristofor sfătuia să se adauge în mâncare anason și migdale, care sunt scumpe, ori un sirop ieftin de izmă, lucruri care sporesc sperma și îmboldesc gândurile de pat. Același efect era atribuit ierbii cu ciudatul nume de *seu de corb*, precum și grâului obișnuit. Mai exista, în fine, și *iarba las*, care avea două rădăcini: una albă și una neagră. Cea albă făcea să apară erecția, cea neagră – să dispară. Neajunsul acestui remediu era acela că rădăcina albă trebuia ținută la momentul cu pricina în gură, lucru pe care nu erau dispuși chiar toți să-l facă.

Dacă toate acestea nu sporeau sperma și nu stimulau gândurile de pat, tămăduitorul trecea de la lumea vegetală la cea animală. Celor lipsiți de potență li se recomanda să mănânce rață sau rinichi de cocoș. În cazurile critice, Hristofor dispunea să se procure ouă de vulpe, să fie sfărâmate în supă și să se bea cu vin. Cei cărora acest lucru le era peste puteri, le recomanda să sugă ouă obișnuite de găină, luate cu ceapă și cu nap.

Mai degrabă decât să creadă în ierburi, Hristofor credea în faptul că prin fiecare iarbă vine ajutorul Domnului pentru un anumit lucru. La fel vine acest ajutor și prin oameni. Și unii și alții sunt numai instrumente. De ce de fiecare dintre ierburile știute de el erau legate calități strict determinate, el nu se întreba, socotind întrebarea de prisos. Hristofor înțelegea Cine făcuse legătura aceasta, și pentru el era de-ajuns că știa de ea.

Ajutorul dat de Hristofor celor apropiați nu se mărginea la medicină. El era convins că influența tainică a ierburilor se răspândește asupra tuturor domeniilor vieții omenești. Știa că iarba *susai* cu rădăcină deschisă la culoare, ca ceara, aduce reușită. Le-o dădea celor care se ocupau cu negoțul, pentru ca, oriunde mergeau, să fie primiți cu cinste și să li se ducă faima.

Doară să nu întreceți măsura fudulindu-vă, îi prevenea Hristofor. Că mândria e rădăcina tuturor păcatelor.

Iarba *susai* le-o dădea doar celor de care era absolut sigur.

Cel mai mult ținea Hristofor la o iarbă roșie, cu un acușor, *roua cerului*. O avea întotdeauna la el. Știa că, oricând se apucă de o treabă, e bine să o aibă în sân. Să o ia, de pildă, la judecată, ca să nu fie osândit. Ori să șadă cu ea la ospăț, de frica vreunui eretic care pândește pe oricine s-a înmuiat.

Pe eretici Hristofor nu-i avea la inimă. Îi dădea în vileag cu iarba numită *capul lui Adam*. Adunând această iarbă prin smârcuri, își făcea semnul crucii spunând: îndură-te de mine, Doamne. Pe urmă, după ce ducea iarba la sfințit, Hristofor îl ruga pe preot să o pună pe altar și să o țină acolo patruzeci de zile. Luând-o cu el după ce se scurgeau patruzeci de zile, putea ghici fără greș, chiar și în mulțime, un eretic ori un diavol.

Soților geloși Hristofor le recomanda *lintiță* – nu lintița aceea care înnămolește bălțile, ci iarba albastră târâtoare pe pământ. Se pune la căpătâiul femeii: adormind, ea spune singură tot despre ea. Bune și rele. Mai era o cale să o faci să vorbească: inima de bufniță. Ea trebuia pusă la inima femeii adormite. Dar puțini se încumetau să facă asta: era înfricoșător.

El, Hristofor, nu avea nevoie de astfel de mijloace, fiindcă nevasta îi murise cu treizeci de ani în urmă. Îi prinsese o furtună la marginea unei păduri în timp ce umblau după ierburi, o lovise un trăsnet. Hristofor stătea și nu credea că soața lui e moartă, acum o clipă era vie. O scuturase de umeri, apa din părul ei ud îi șiroia pe mâini. Îi frecase obrajii. Buzele ei se mișcau fără un sunet sub degetele lui. Ochii larg deschiși se uitau la vârfurile pinilor. El se ruga de ea să se ridice și să se întoarcă acasă. Ea tăcea. Și nimic nu putuse să o facă să vorbească.

În ziua când s-a mutat în locul cel nou, Hristofor a luat o bucată de coajă de stejar, nici prea mare, nici prea mică, și a scris: La urma urmelor, ei sunt deja oameni în toată firea. La urma

HRRIS | We know books

urmelor, copilul lor a împlinit deja un an. Socot că fără mine o să le fie mai bine. După ce a stat puțin pe gânduri, Hristofor a adăugat: Iar mai întâi de toate, ăsta a fost sfatul starețului.

Г

Când Arseni a împlinit doi ani, au început să-l ducă pe la Hristofor. Uneori, după ce prânzeau, ei plecau împreună cu copilul. Dar de cele mai multe ori îl lăsau pe Arseni pentru câteva zile. Lui îi plăcea să stea la bunicul. Aceste vizite au fost prima amintire a lui Arseni. Și au fost și ultimul lucru pe care avea să îl uite.

În izba bunicului, lui Arseni îi plăcea mirosul. Avea în el mireșmele puzderiei de ierburi care se uscau sub tavan, era un miros care nu se mai afla niciunde. Îi plăceau și penele de păun pe care i le adusese lui Hristofor un pelerin și care erau prinse de perete în formă de evantai. Când se afla la Hristofor, băiatul se simțea cumva sub observație.

Îi mai plăcea icoana Sfântului Mucenic Hristofor, care atârna sub icoana Mântuitorului. În șirul severelor icoane rusești, ea arăta ciudat: Sfântul Hristofor avea cap de câine. Copilul se uita cu ceasurile la icoană, și prin chipul impresionant al chinocefalului se iveau încet-încet trăsăturile bunicului. Sprâncenele zburlite. Cutele care porneau de la nas. Barba crescută de sub ochi. Petrecând mai tot timpul în pădure, bunicul era tot mai bucuros să se dizolve în natură. Începuse să semene cu câinii și cu urșii. Cu ierburile și cu buturugile. Și vorbea cu un glas lemnos, scârțâit.

Uneori, Hristofor lua icoana de pe perete și i-o dădea lui Arseni să o sărute. Copilul îl săruta gânditor pe Sfântul Hristofor pe capul mițos și atingea culorile stinse cu buricele degetelor. Bunicul Hristofor urmărea cum curenții tainici ai icoanei curg în mâinile lui Arseni. Odată a făcut următoarea însemnare: copilul are o putere de concentrare deosebită. Viitorul lui îmi pare important, dar îl întrezăresc cu greu.

De la vârsta de patru ani, băiatul a început să fie introdus de Hristofor în tainele ierburilor. De dimineață până seara colindau

pădurile și culegeau ierburi de tot felul. Prin râpe căutau rușcuța de primăvară. Hristofor îi arăta lui Arseni frunzulițele ei ascuțite. Rușcuța de primăvară ajuta la hernie și la fierbințeală. Pentru fierbințeală, la iarba asta se adăugau cuișoare, și atunci bolnavului începea să îi curgă sudoarea șiroaie. Dacă sudoarea era păstoasă și ieșea din ea un miros urât, trebuia (uitându-se la Arseni, Hristofor s-a poticnit) să te pregătești de moarte. Privirea necopilărească a copilului l-a făcut să nu se simtă în largul lui.

Ce înseamnă moarte, a întrebat Arseni.

Moarte e când nu se mișcă și tac.

A, așa? Arseni s-a culcat pe mușchi și s-a uitat fără să clipească la Hristofor.

Ridicându-l pe băiat, Hristofor și-a spus în gând: soția mea, bunica lui, tot așa a stat atunci, de-asta m-am speriat așa de rău acum.

Nu trebuie să-ți fie frică, a strigat băiatul, că sunt iarăși viu.

Într-una dintre plimbări, Arseni l-a întrebat pe Hristofor unde se află bunica lui acum.

În cer, a răspuns Hristofor.

În ziua aceea, Arseni a hotărât să zboare până la cer. Cerul îl atrăgea de mult și, auzind că se află acolo bunica pe care nu o văzuse, această atracție a devenit de nebiruit. Aici îl puteau ajuta numai penele de păun, o pasăre – asta e sigur – din rai.

La întoarcerea acasă, Arseni a luat din pridvor o sfoară, a scos de pe perete penele de păun și, cu o scară, s-a cățărat pe acoperiș. Împărțind penele în două părți egale, și le-a legat bine de mâini. Prima dată, Arseni nu s-a pregătit mult pentru cer. Voia doar să tragă în piept aerul lui azuriu și, dacă avea să izbutească, să o vadă în sfârșit pe bunica lui. Și, poate, cu această ocazie să-i transmită un salut din partea lui Hristofor. Spunându-și în mintea lui că se poate întoarce taman bine la cina pe care tocmai o pregătea bunicul, Arseni s-a apropiat de marginea acoperișului, a dat din aripi și a făcut un pas înainte.

Zborul a fost ca vântul, dar nu a durat mult. În piciorul drept, primul care a atins pământul, Arseni a simțit o durere pătrunzătoare. Nu s-a putut ridica, și zăcea tăcut, acoperindu-și picioarele

LIBRIS | Wakepoint

cu aripile. Penele de păun rupte și scuturate pe pământ au fost zărite de Hristofor când a ieșit să îl cheme pe băiat la cină. I-a pipăit piciorul și a înțeles că era o fractură. Pentru ca osul să se refacă mai repede, a pus pe locul vătămat o prișniță cu mazăre pisată. Pentru ca piciorul să stea liniștit, i-a legat o scândurică. Pentru a-i întări lui Arseni nu numai carnea, ci și spiritul, l-a dus la mânăstire.

Știu că te pregătești de cer, a spus din pragul chiliei starețul Nikandru. Dar modul cum procedezi îl socot, să mă ierți, exotic. Când o fi vremea, o să-ți povestesc cum se face asta.

De îndată ce Arseni a putut să calce cu piciorul, au reînceput să culeagă ierburi. La început au mers numai prin pădurea de pe-aproape, dar cu fiecare zi, pe măsură ce Arseni prindea putere, mergeau tot mai departe. De-a lungul râurilor și pârâurilor adunau floarea rusalcelor – flori roșii-galbene cu frunze albe – împotriva otrăvii. Tot acolo, pe lângă râuri, găseau planta *baclan*. Hristofor învățase să o recunoască după floarea galbenă, frunzele rotunde și rădăcina ei albă. Iarba asta era bună de leac pentru vaci și cai. La marginea pădurii culegeau *didițel*, care creștea doar primăvara. Trebuia rupt în zilele de nouă, douăzeci și două și douăzeci și trei aprilie. Când se ridica o izbă, se punea didițel sub cea dintâi bârnă. Și mai mergeau după *savă*. Atunci Hristofor era cu mare băgare de seamă, fiindcă atunci când dădeai de ea exista pericolul să ți se tulbure mintea. Dar (și Hristofor se așeza pe vine în fața copilului) dacă pui iarba asta pe urma hoțului, ți se întoarce ce ți s-a furat. Punea iarba într-un coșuleț de nuiele și o acoperea cu brusture. În drum spre casă culegeau de fiecare dată iarba fermecată, care alungă șerpii.

Pune o semincioară din asta în gură și apa se dă la o parte, a spus odată Hristofor.

Se dă la o parte? a întrebat serios Arseni.

Cu o rugăciune – se dă la o parte. Hristofor a simțit o stânjeneală. Rugăciunea e totul.

Atunci la ce mai trebuie semincioara? Băiatul a ridicat capul și a văzut că Hristofor zâmbea.

Așa e datina. Treaba mea e să-ți spun.

Culegând ierburi, au văzut odată un lup. Lupul stătea la câțiva pași de ei și se uita în ochii lor. Limba îi atârna din gură și tremura de des ce respira. Lupului îi era cald.

Să nu ne mișcăm, a spus Hristofor, și o să plece. Mare Mucenic Gheorghe, ajută-ne.

Ba n-o să plece, s-a împotrivit Arseni. Doar a venit ca să fie cu noi.

Băiatul s-a apropiat de lup și l-a luat de grumaz. Lupul s-a lăsat la pământ. De după labele din spate îi apărea vârful cozii. Hristofor s-a sprijinit de un pin și s-a uitat cu luare-aminte la Arseni. Când au luat-o spre casă, lupul s-a dus după ei. Tot cu limba atârnându-i, ca un steguleț roșu. La marginea satului, lupul s-a oprit.

De atunci au tot întâlnit lupul în pădure. Când mâncau, lupul se așeza lângă ei. Hristofor îi arunca bucăți de pâine, și lupul, clănțănind din dinți, le prindea din zbor. Se tolănea pe iarbă și se uita gânditor drept înainte. Când bunicul și nepotul se întorceau, lupul îi însoțea chiar până acasă. Uneori rămânea noaptea în curte, și dimineața plecau toți trei după ierburi.

Când Arseni obosea, Hristofor îl lua în spate, pus în desaga din pânză de in. După o clipă îi simțea obrazul lipit de ceafa lui și înțelegea că băiatul doarme. Hristofor pășea încet pe mușchiul cald al verii. Cu mâna în care nu avea coșul, îndrepta băierele pe umeri și alunga muștele din preajma băiatului adormit.

Acasă, Hristofor scotea din părul lui Arseni scaieții, uneori îl spăla pe cap cu leșie. Leșia o făcea din frunze de arțar și din planta albă *Enoh*, pe care o adunau amândoi prin locurile înalte. De la leșie, părul auriu al lui Arseni se făcea moale ca mătasea. În razele soarelui devenea luminos. Hristofor îi împletea în el frunzulițe de angelică, ca să-l iubească oamenii. Dar observa că oamenii îl iubeau oricum.

Apariția copilului răspândea o stare de spirit mai bună. Asta simțiseră toți locuitorii satului Rukina. Când îl luau pe Arseni de mână, nu mai voiau să îi dea drumul. Când îl sărutau pe păr, li se părea că au dat de un izvor. Era în Arseni ceva care parcă le ușura viața nicidecum simplă. Și îi erau recunoscători.

LIBRIS We know books

Noaptea, Hristofor îi povestea copilului despre Solomon și Kitovras[1]. Povestea asta o știau amândoi pe dinafară, dar totul se petrecea ca și cum ar fi fost pentru prima dată, întotdeauna.

Când Kitovras a fost dus la Solomon, el a văzut un om care își cumpărase încălțări. Omul a vrut să știe dacă încălțările acelea îl vor ține șapte ani, și Kitovras a râs. Mergând mai departe, Kitovras a văzut o nuntă și l-a podidit plânsul. Și l-a întrebat Solomon pe Kitovras de ce a râs.

Că îl văzui pe omul acel, a spus Kitovras, că nu are să apuce șapte zile.

Și l-a întrebat Solomon pe Kitovras de ce a plâns.

Plânsei, a spus Kitovras, că mirele acel nu are să apuce treizeci de zile.

Într-un rând, băiatul a spus:

Eu nu înțeleg de ce a râs Kitovras. Fiindcă știa că omul acela o să învie?

Nu știu. Nu sunt sigur.

Hristofor simțea și el că ar fi fost mai bine ca Kitovras să nu fi râs.

Pentru ca Arseni să adoarmă mai ușor, Hristofor îi punea sub pernă *răchitan*. Și Arseni adormea ușor. Și visele lui erau liniștite.

A

La scurt timp după ce Arseni a făcut de două ori șapte ani, tatăl lui l-a dus la Hristofor.

În sat e îngrijorare mare, a spus tatăl, oamenii se așteaptă să dea ciuma. Las' să fie aici băiatul, departe de toate.

Da' fii și tu, l-a îndemnat Hristofor, și femeia ta.

Io, tătâne, am de strâns grâul, că de unde grâne la iarnă? Și doar a ridicat din umeri.

Hristofor pisă niște pucioasă fierbinte și i-o dădu la el, s-o ia cu gălbenuș de ou și să bea zeamă de măceș. Îi porunci să nu deschidă ferestile, iar dimineața și seara să aprindă în curte un foc cu lemne de stejar. Când or începe cărbunii să mocnească, să arunce pe ei pelin, ienupăr și rută. Atâta. Asta e tot ce poți să faci. Hristofor a oftat. Păzește-te de năpasta ceasta, fiule.

Uitându-se cum mergea taică-său spre căruță, Arseni începu să plângă. Mergea ca omul mic de statură, cu pas săltat. S-a așezat doar pe-o parte și și-a aruncat picioarele pe fânul din căruță. A apucat hățurile și a plescăit la cal. Calul a fornăit, a smucit capul, s-a clintit puțin. Pe pământul bătătorit, copita a sunat sec. Tatăl se leagănă ușor. Se întoarce, face cu mâna. Se transformă într-un punct. Dispare.

Ce ți-e de plângi, îl întreabă Hristofor pe băiat.

Văd pe el semnul morții, răspunse băiatul.

Arseni a plâns șapte zile și șapte nopți. Hristofor tăcea, fiindcă știa că băiatul avea dreptate. Văzuse și el semnul. Și mai știa că aici ierburile și cuvintele lui erau neputincioase.

La amiaza celei de a opta zi, Hristofor l-a luat pe băiat de mână și s-a dus cu el în sat, la Rukina. Era o zi senină. Mergeau fără să calce ierburile și fără să ridice praful. Parcă în vârful picioarelor. Parcă intrând în odaia cu mortul. Pe drumul spre satul Rukina, Hristofor a scos din buzunar o rădăcină de angelică muiată în oțet de vin și a rupt-o în două jumătăți. O jumătate a păstrat-o și o jumătate i-a dat-o lui Arseni.

Uite, ține-o în gură. E cu noi puterea lui Dumnezeu.

Așezarea i-a întâmpinat cu lătratul câinilor și mugetul vacilor. Hristofor cunoștea bine sunetele astea, nu le-ar fi putut lua drept nimic altceva. Era muzica ciumei. Bunicul și nepotul mergeau încet pe uliță, dar numai câinii li se repezeau în întâmpinare din lanțurile lor. Oameni nu erau. Când s-au apropiat de casa lui Arseni, Hristofor a spus:

Nu merge mai departe. Aici bântuie moartea.

Băiatul a încuviințat din cap, fiindcă văzuse aripa ei. Au pândit casa. Aerul încins tremura deasupra coamei acoperișului.

Hristofor s-a închinat și a intrat în curte. Lângă gard stăteau snopii de grâu netreierat. Ușa izbei era deschisă. Sub soarele de august, dreptunghiul acela căscat arăta a rău. Din toate culorile zilei luase în el doar negrul. Tot negrul cu putință, și frigul.

1 Legendă biblică apocrifă, apărută în Rusia în Evul Mediu.